

PROTOKOLL

fra møte i **Fylkesstyret i Trøndelag**

Møtedato	02.10.2023	Vår dato: Vår Dato
Møtetid	kl. 10:00	Utvalgssekretær Anne Kindseth Føll
Møtested	Innocamp - Steinkjer	Telefon

Sak 22/00864

Som medlemmer møtte:

Petter Harald Kimo, Hanne E. Staverløkk, Gunnr Alstad, Torstein Næss, Camilla Strøm Johansen, Arnt Ove Løvås, Kjell Erik Berntsen, Andrea Murvold (1.vara), Laila Iren Veie (STBK)

Forfall: Malin Solberg (STBU)

Som varamedlem møtte:

Til behandling:

Faste saker for styret i Trøndelag Bondelag:

- 1/2023 Godkjenning av innkalling og saksliste
Vedtak: Godkjent
- Evaluering av styremøte – Arnt Ove
Vedtak: Arnt Ove evaluerte møte.
Gunnar ble valgt til å evaluere neste møte 7. november.
- 2/2023 Godkjenning av protokoller
- Godkjenning av protokoll fra 23. august
Vedtak: Godkjent
- 3/2023 Referat faste utvalg og prosjekter
- 4/2023 Rapport fylkesstyret og fadderlag
- Orienterer fra Lederkonferansen – Petter H.
 - Ledermøte 30. nov. – AU orienterer
Vedtak: Administrasjonen jobber videre med programmet til ledermøte
 - Oppstart vervekampanjen 1. oktober – Camilla/Hanne orienterte
 - Det planlegges 2 dages møte på Fosen med AU i Norges Bondelag i løpet av høsten
- 5/2023 Medlemsoversikt
Personlig medlemmer:
- 21.09.22 – 3715
 - 21.09.23 – 3560
 - Utmeldt: 285
 - Døde: 45
 - Nye: 130

Bruksmedlemmer:

21.09.22 – 3709

21.09.23 – 3667

Utmeldt: 173

Døde: 6

Nye: 131

Husstandsmedlemmer:

21.09.22 – 1407

21.09.23 – 1375

Utmeldt: 79

Døde: 5

Nye: 47

6/2023

Invitasjoner/møter/arrangement – Møteplan

Møteplan 2023 – Trøndelag Bondelag

- **Møteplanen** skal være et verktøy som viser hvilke aktiviteter av større karakter styret og de ansatte deltar på. Vi skal etterstrebe og holde denne så oppdatert som mulig og planen er et levende dokument som legges frem for styret ved hvert styremøte. I forkant av hvert styremøte vil styremedlemmene og de ansatte få tilsendt utkast av planen med anmodning om å melde tilbake aktiviteter som skal inn i møteplanen.
- **Terminplan** legges frem hvert halvår og inneholder oversikt over styremøter, repskap, ledersamling, ledermøter, lederkonferanse, årsmøter og konferanser av sentral karakter.
- **Arbeidsutvalget** setter opp ad hoc-møter, alt etter hvilke oppgaver som til enhver tid skal løses. Det er derfor ikke lagt inn faste møtedatoer for arbeidsutvalget.

September

13. – 14.	Sekretariatkonferansen		Alle ansatte	
18.	AU møte i Norges Bondelag, 13.00 -18.00			
19.	Styremøte i Norges Bondelag	Landbrukets hus		
20. – 21.	Lederkonferansen 2023			
28. -29.	Kurs for fylkestillsvalgte	Landbrukets Hus		
Oktober				
2.	Styremøte	Innocamp, Steinkjer	Fylkesstyret/adm	
13.	Møte med SV – Lars Haltbrekken	Oslo	Kari F./Petter H.	
	Årsmøtene i lokallaga		Fylkesstyret/adm	
Uke 41,	HØSTFERIE			

10. -14.				
18.	AU møte i Norges Bondelag, 10.00 – 16.00			
25. – 26.	Styremøte i Norges Bondelag	Landbrukets Hus		
November				
7.	Styremøte	Trondheim - BH	Fylkesstyret og ansatte	
15. - 17.	Tema- og skattekurs	Røros	Anne	
22. - 24.	Tema- og skattekurs	Steinkjer	Brita	
30.	Ledermøte	Scandic hotel, Hell	Lokallagsledere, fylkesstyret og ansatte	
Desember				
6. – 7.	Styremøte i Norges Bondelag	Landbrukets Hus		
8.	Styremøte	Digitalt?		Ser an behovet

7/2023 Media

- 8/2023 Fylkeskontoret informerer
- Årsmøter i lokallagene. Gjennomgang av tilbakemeldinger fra lokallaga – Anne
 - Klimaarbeid, spydspissbønder, bioverdi/ bioest mm. – Hanne/Torstein/Kari S orienterer – 15. min.
 - Høring Agronomutdanning – innspill sendt Norges Bondelag – Pål-Krister

- 9/2023 Rapport fra Bygdekvinnelag og Bygdeungdomslag STBK:
- Årsmøtetid i lokallagene
 - Nedgang i medlemsmassen i landet, men det er stabilt i Sør-Trøndelag
 - I Sør-Trøndelag er 1 lokallag er nedlagt i 2023
 - Verdens Matvaredag 16. oktober
 - Deltar på Oste VM
 - Bygdeløftet – samarbeid med Nord-Trøndelag Bygdekvinnelag

Saker til behandling 39/23 20/00596-6

Kulturlandskapsprisen 2023

Vedtak

Trøndelag Bondelag spiller inn Frode og Anna Setran, Setran Gård, som kandidat til Kulturlandskapsprisen 2023.

Saksutredning

Landbruksavdelingen hos Statsforvalteren ønsker kandidater til "Kulturlandskapsprisen 2023". Trøndelag Bondelag har tradisjon for å spille inn en kandidat. I 2022 ble det ikke funnet en kandidat fra Trøndelag Bondelag sin side.

Kulturlandskapsprisen 2023 deles ut til den eller de som gjør en ekstraordinær innsats for jordbrukets kulturlandskap i Trøndelag.

Prisen består av diplom og en pengegave på 20.000 kroner.

Kriterier:

- God ivaretagelse og skjøtsel av kulturlandskapet, kulturminner og biologisk mangfold
- Verdiene må være tilgjengelige
- Landbruksdrifta må ivareta produksjon, dyrevelferd, og miljøhensyn på en god måte
- Fortrinnsvis være registrert som jordbruksforetak og motta produksjonstilskudd

Ved utvelgning av kandidat vil det i år **spesielt bli lagt vekt på kandidatens innsats for å ta vare på kulturminner/kulturmiljø i jordbrukslandskapet.**

Forslag på kandidater:

Forslag på kandidater til kulturlandskapsprisen sendes Statsforvalteren innen 1. oktober 2023. Statsforvalteren innstiller kandidater til prisen for «fagråd jordbruk» *, som velger prisvinner. Prisen blir utdelt på landbrukskonferansen i Trøndelag i mars 2024. Trøndelag Bondelag har fått utsatt frist til 2. oktober.

Prisvinnere i Trøndelag:

2022: Birgit og Einar Myhr, Skogn
2021: Tor og Siri S. Værdal, Inderøy
2020: Ingvild Haga og Jurgen Wegter, Leksvik
2019: Synnøve og Ola Bruholt, Rennebu
2018: Heidi og Trond Olav Beitland, Hegra

Fylkesstyret har blitt forespurt om å foreslå kandidater og et forslag har kommet inn, Frode og Anna Setran, Setran Gård. Setran Gård ligger i Nærøysund kommune.

Dette skriver de om gården på sin flotte og innholdsrike hjemmeside <https://www.setran.no/> (de har også en innholdsrik FB-side)

«Setran Gård tilbyr gårds- og naturopplevelser, med eller uten guide. Det er godt tilrettelagt for opplevelser på egenhånd, men de helt store opplevelsene fås sammen med vertsskapet som guide - både på gården og på naturopplevelser.

Gårdsferie er å bo på gården i hytter og feriehus, få omvisning, være med å stelle dyrene, eller bare kunne rusle rundt i et levende og mangfoldig kulturlandskap.

Gården ligger i fredelige og landlige omgivelser med panoramautsikt mot fjorden og fjellene. Det er gode muligheter for både sjøfiske, laksefiske og innlandsfiske.

For å oppleve den nære naturen tilbyr gården kano- og båtutleie, oppmerka turstier med naturmøteplasser for grilling og bålkos. Gården er også en besøksgård og godkjent 4H-gård. Du kan komme på dagsbøk, få omvisning og kontakt med dyrene samt handle med deg noen kvalitetsprodukter fra gården.»

Dette står om kulturminner på hjemmesiden:

GALTNESET

Gården Galtnes (fra gammelt Galtvig) er meget gammel. Funn av dyregrav og gravhaug tyder på menneskelig aktivitet og besetting i førkristen tid. Den første kjente bruker var Iffuer Ericson i 1559. Med god og rommelig havn og fiskerike Opløfjorden og Folla, var næringsgrunnlaget godt på tross av lite dyrka mark. Gården hadde egen seter (Galtnessætran). Rundt 1900 var det fisk- og sildehandel i Galtneset. Fra 1920 til 1958 hadde Opløfjorden Samvirke lag tilhold her. Opløfjord Samvirke lag hadde på denne tiden filial i Hagavika ved Kolvareid... Det var også brygge, dampskipskai og poståpneri.

Galtneset er i dag en flott fritidseiendom. Opplevelsesgården Setran skjøtter kulturlandskapet her i sommerhalvåret ved hjelp av husdyr av rasen Grå Trøndersau. Det er 0,5 Km til jettegrytene via Galtnesvika mot vest. Korteste veien til Setran er østover via Staggavika (2,0km)

Saksbehandler har hatt en trivelig prat med Frode Setran, og han forteller at de beiter ved to gravrøyser og at de har kulturminner som er under utredning, Lars Forseth ved Fylkeskommunen har vært på besøk. Setran gård er godkjent 4H-gård og har tidligere drevet med Inn på tunet.

40/23 23/00510-1 Trøndelag - Årsmøtet 2024

Vedtak

Fylkesstyret i Trøndelag Bondelag planlegger 2 dagers årsmøte 13. og 14. mars 2023, på Scandic Hell, Stjørdal.

Saksutredning

Trøndelag Bondelag avholder fylkesårsmøtet i løpet av uke 11 i 2024, på Scandic hotel, Hell. Hotell er ikke reservert.

Fylkesstyret i Trøndelag Bondelag tar en diskusjon om det skal gjennomføres 1. eller 2. dagers årsmøte.

Forslag på datoer onsdag 13. mars og torsdag 14. mars. Hvis 1. dags årsmøte så velges en av disse datoene.

Oversikt over AU møter og styremøter i mars 2024 for styret i Norges Bondelag:

- AU møte 6. mars
- AU møte 18. mars
- Styremøte 19. mars
- Rep.skapet 20. – 21. mars – Thon hotell Opera

Oversikt over priser fra hotellet høsten 2023:

- Dagpakke: kr. 700,-
- Overnatting/frokost: kr. 1.190,-
- Middag: kr. 495,-

Til sammen for 2 dagers årsmøte: kr. 3.085,- pr. person, og for 1 dags årsmøte kr. 700,- pr. person.

Antallet 100 personer, mulig vi må øke litt på antallet. På årsmøtet i år var vi 133 deltakere.

Når det gjelder programmet så kommer vi tilbake til det, først og fremst er det datoer som er viktig å fastsette.

41/23 23/00492-4 Trøndelag Bondelag - innspill til høring av NOU 2023:17 Nå er det alvor - Totalberedskapskommisjonen

Vedtak

Trøndelag Bondelag mener Totalberedskapskommisjonens NOU 2023:17 Nå er det alvor gir et svært godt og oppdatert grunnlag for dimensjoneringen av totalberedskapen i Norge framover. Det er svært viktig at kommisjonen har lagt stort fokus på matforsyning og forsyningsberedskap som sådan. Anbefalingen om økt selvforsyning er også meget viktig, og må følges opp i forbindelse med den vedtatte opptrappingsplanen for landbruket.

Saksutredning

Justis- og beredskapsdepartementet sender herved NOU 2023:17 – Nå er det alvor, Totalberedskapskommisjonen på offentlig høring. Totalberedskapskommisjonen ble nedsatt ved kongelig resolusjon den 21. januar 2022.

Kommisjonen skulle vurdere hvordan de samlede beredskapsressursene kan benyttes best mulig for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap. Mandatet til kommisjonen var blant annet å gi en prinsipiell vurdering av styrker og svakheter ved dagens beredskapssystemer. Den skulle vurdere og fremme forslag til hvordan samfunnets samlede ressurser kan og bør innrettes for å videreutvikle samfunnssikkerhet og beredskap, og sikre best mulig samlet utnyttelse av beredskapsressursene.

Hele krisespektret ligger til grunn for kommisjonens mandat. Kommisjonens drøfting av det helhetlige risiko-, sårbarhets- og trusselbildet tar utgangspunkt i fire faktorer som treffer Norge bredt: Stormaktsrivalisering, teknologisk utvikling, klimaendringene og demografiske endringer. Disse faktorene er utgangspunktet for kommisjonens vurdering av den samlede beredskapen i Norge i et perspektiv på 10 til 20 år. Utviklingen i utfordringsbildet gjør at vi må ta høyde for flere langvarige og mer sammensatte hendelser og kriser.

Norges Bondelag har mottatt *NOU 2023: 17, Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid* på høring. [Høring NOU 2023:17 Nå er det alvor - Totalberedskapskommisjonen - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no)

Fylkeslagene har fått frist til 02.10.23 med å gi innspill til Norges Bondelag.

Trøndelag Bondelag skal behandle høringen i styremøte 2. oktober 2023.

Landbruk er viktig i beredskapssammenheng på flere viktige strategiske områder

Totalberedskapskommisjonen har gjort et betydelig arbeid, og har lagt fram en omfattende NOU. Inntrykket er at kommisjonen har lagt fram et oppdatert og godt bilde av situasjonen på ulike samfunnsområder og sammenhengen mellom dem. Kommisjonen konkluderer med at en rekke faktorer øker behovet for å styrke beredskapstenking og tiltak i samfunnet, etter at vi i en periode etter den kalde krigen har bygd ned mye av strukturene som ble etablert etter andre verdenskrig. Det er behov for sterkere statlig styring, bedre samordning samt en rekke beredskapstiltak på kritiske samfunnssektorer.

Scenarier av betydning er klimaendringer og konsekvensene av disse, ulykker, CBRNE hendelser, krig og hybrid konflikter, og forstyrrelser i forsyningslinjer verden over.

Kommisjonen foreslår følgende:

Hovedanbefalinger: Et robust beredskapssystem

Beredskapssystemet må tilpasses vår tids utfordringer for å kunne håndtere kriser i hele krisespektret. Et robust beredskapssystem kjennetegnes først og fremst av motstandsdyktighet mot alle former for fare, i hele krisespektret og så lenge situasjonen varer.

Totalberedskapskommisjonens hovedanbefalinger kan oppsummeres i 10 punkter:

- *en motstandsdyktig og utholdende befolkning*
- *styrke lokalt og regionalt nivå i beredskapen*
- *styrke tverrsektorielt samarbeid*
- *tettere integrering av næringslivet i den nasjonale beredskapsstrukturen*
- *utvikle nasjonal situasjonsforståelse, ledelse og enhetlig rådsstruktur*
- *utvide nordisk beredskapssamarbeid*
- *videreutvikle grunnberedskapen*
- *styrke beredskapsrollen til frivillige organisasjoner*
- *forsterke arbeidet med infrastruktur og digital sikkerhet*
- *styrke forsyningssikkerheten*

Trøndelag Bondelag støtter kommisjonens hovedanbefalinger. Hendelser både med pandemi, krig i Europa, og konsekvensene av klimaendringer de siste åra har tydeliggjort behovet for en styrke nasjonal politikk på beredskapsområdet. Samfunnets motstandsdyktighet mot et bredt spekter av kriseutfordringer må bygges nedenfra, fra den enkelte innbygger og næringsaktør og opp via kommune, fylke og nasjonalt nivå. Dette har kommisjonen beskrevet godt.

Det siste punktet i listen over omhandler forsyningssikkerhet. Kommisjonen argumenterer for at vi i større grad må bort fra forsyning etter «just in time»-prinsippet til å bygge forsyningssikkerhet etter just in case – prinsippet. Det må bygges buffer av kritiske varer i næringslivet og på offentlige beredskapslager for spesielt kritiske varer. Lageroppbyggingsplaner er også beskrevet. Dette vurderes som et veldig viktig prinsipp. Dagens nasjonale produksjon og forsyning for eksempel av mat er avhengig av en lang rekke store og små forsyningslinjer. For at systemet skal fungere, så må en ha tilstrekkelig beredskap i alle disse.

Matforsyning

Kommisjonen har skrevet et grundig og omfattende kapittel om matforsyning. Trøndelag Bondelag mener dette er svært viktig, og støtter kommisjonens anbefalinger.

Kommisjonen anbefaler:

- *å gjennomføre en risiko-, sårbarhets- og beredskapsanalyse av norsk matforsyning for å kartlegge den faktiske matvareberedskapen*
- *å umiddelbart legge planer for økt selvforsyningsgrad basert på norske råvarer*
- *å styrke lagerhold av matkorn betydelig utover dagens ambisjon*
- *å sikre nødvendige lagre av kritiske innsatsfaktorer til matproduksjon*
- *å avklare det samlede potensialet for å legge om produksjon innenfor landbruk, havbruk og fiskeriene, og kosthold, på kort og lang sikt ved forsyningskriser*
- *å styrke overvåkingen av internasjonale mat- og fôrvaremarkeder gjennom samarbeid mellom sentrale myndigheter og næringene*
- *å styrke samarbeidet med EU og nordiske land om matsikkerhet og matberedskap*
- *å videreføre en restriktiv jordvernpraksis for å sikre nødvendige arealer til matproduksjon, inkludert å vurdere virkemiddelbruk*
- *å utrede tiltak som kan styrke myndighetenes og næringenes evne til samordnet forebygging og håndtering av plante-, dyre- og fiskesykdommer*
- *å iverksette tiltak som kan sikre tilgangen til veterinærtjenester i norsk matproduksjon*

- å utvide Rådet for matvareberedskap slik at det omfatter myndigheter og aktører fra produksjon og videreforedling

Landbruk over hele landet er viktig for sikker matforsyning. I en krisesituasjon vil en desentralisert matproduksjon være viktig med tanke på for eksempel ødelagt infrastruktur som vanskeliggjør transport av matvarer til og fra regionene. Vi så dette i forbindelse med «Hans» hvor både vei og jernbane mellom landsdeler var berørt av flom og ras. Dette gjelder også tilgang til for eksempel kraftfor, gjødsel mm.

Det vil fortsatt være viktig å opprettholde jordvernet gjennom streng praktisering av jordloven. Videre må jordressursen forvaltes med gode tiltak knyttet til jordkultur, bla drenering. Klimaendringer med bla mer nedbør vil stille krav til bla drenering. Kompetanse om jordressursen og klima vil i denne sammenhengen være et viktig fokusområde.

Beredskapslager er nevnt som et konkret tiltak i utredningen og er vedtatt etablert fra 2024. Dette er svært viktig, og er et tiltak Bondelaget har jobba for i mange år. Totalberedskapskommisjonen er helt klar på behovet for slike lagre. Matkornlagrene som allerede er vedtatt etablert skal legges til eksisterende varestrøm i kornmarkedet i Nroge. Dette har blitt en til dels het diskusjon internt i næringa. Diskusjonen går på nettopp prinsippet om en skal legges beredskapslagrene i kornstrømmen i kornområdene, eller omen skal bygge lager også andre steder i landet, og ikke minst ved større havneanlegg med mulighet for import fra vest.

Trøndelag Bondelag mener at beredskapslager må sees i sammenheng med infrastruktur, eks strategiske og robuste havneanlegg. (Dette gjelder også mottak av landbruksvarer, gjødsel og såvarer). Det vil være helt riktig å legge inn distribuert lagerbuffer i den norske kornstrømmen både på gårdsnivå og på mottaksanlegg i kornområdene. Men Trøndelag Bondelag mener det vil være uheldig å bare basere beredskapslagringen på denne modellen. Lager må være spredt også ut i andre deler av landet, i og med at en for geografisk begrenset lagring vil være å legge enda flere egg i samme kurv. Vi som nasjon vil i visse kriser være avhengig av å få inn import fra sjøvegen. Dette taler for at rene beredskapslagre av matkorn også må etableres på kysten.

Det er grunn til å merke seg at NATO med Sverige og Finlands inntreden i alliansen nå planlegger for utstrakt logistikk fra norskekysten inn gjennom Norge og til Sverige og Finland. Det vil trolig være fornuftig å tenke samme model på kornberedskap også – i tillegg til oppbygging av bufferlager i kornområdene. Poenget er at vi må gjøre oss selv i stand til å bruke flere kanaler for forsyning ved krise. Både å bruke egen buffer, og å hente inn import fra sjøvegen til lageranlegg på kysten.

I Trøndelag er Bondelaget medlem av fylkets beredskapsråd. Dette er en mulighet til å samhandle med andre samfunnsaktører om beredskapsarbeid. Det er nødvendig at organisasjonen tar en rolle i fylkets beredskapsarbeid for å se sammenhenger og bli kjent med viktige samarbeidspartnere i en krisesituasjon. Erfaring fra krisesituasjoner viser at det å «kjenne til» gjør det enklere å ta kontakt når krisen oppstår.

Bondelaget er en viktig samarbeidspartner for nødetatene når krisen oppstår. Eksempler på dette er bistand ved brann, utlån av maskiner, lokalkunnskap i lokalsamfunnet. I tillegg har bondelaget et organisasjonsapparat som fungerer, og som lett kan settes i aktivitet ved kriser og hendelser.

42/23 23/00512-3 Møtegodtgjørelse for tillitsvalgte

Vedtak:

De 5 punktene under her dekkes av fastgodtgjørelse.

- Lokallagslederpraten
- Møter som vi ikke har oppgaver, men kan være nyttig info å få med seg.
- Møter som ikke er pålagt
- Korte Teamsmøter i fylkesstyret der det føles å ta en prat eller informere
- Ringerunder til lokallagene

Den som leder møte i lokallagslederpraten skriver møtegodtgjørelse.

Twilstilfelle om godtgjørelse avklares med org.sjef.

Når det gjelder BU og BK skal ha møtegodtgjørelse og fastgodtgjørelse i 2024. Det settes på sakskartet når budsjettet for 2024 skal diskuteres.

Saksutredning

Etter siste styremøte 23. august er det ønskelig med en sak om møtegodtgjørelse, for å avklare hvilke møter som det skal skrives møtegodtgjørelse for og hvilke møter som skal dekkes av fastgodtgjørelse.

Nytt for 2023 er at fastgodtgjørelse betales ut månedlig. Dette gjelder styremedlemmer, fast møtende 1. vara, Bygdeungdomslag og Bygdekvinnelag som møter fast.

Det bør diskuteres om BU og BK skal ha møtegodtgjørelse og fastgodtgjørelse i 2024. Det er ikke praksis i halvparten av fylkeslagene.

Dette må avklares før vi skal sette opp budsjett senere i høst.

Møtegodtgjørelse utgjør den største delen av fylkeslagets budsjett i normalår. Møtekostnadene har økt mye de siste 2 årene. Det er ikke rom for å gi møtegodtgjørelse for nye aktiviteter, uten at man prioriterer bort andre aktiviteter.

Praksis i dag:

- Godtgjørelse der man har oppgaver (eks. om du er melkeprodusent får du ikke godtgjørelse for å dra på Tine møte, med mindre du holder innlegg fra bondelaget)
- Møter for lokallagene: Styret oppfordres til å delta. Kun godtgjørelse om en har oppgaver i møtet.
- Webinarer: Ett tilbud (ikke godtgjørelse) for å effektivt tilegne seg kunnskap/informasjon
- På tvers møtene med AU i Norges Bondelag: Viktig treffpunkt, og forventninger om å delta (godtgjørelse)

Det må være rom for å spørre hver enkelt gang hvis noen er usikker på om de skal skrives møtegodtgjørelse – avklares med org.sjef.

Fastgodtgjørelse:

Hva/hvilke møter skal dekkes av fastgodtgjørelse?

- Kan det være lokallagslederpraten
- Møter som vi ikke har oppgaver, men kan være nyttig info å få med seg.
- Møter som ikke er pålagt
- Korte Teamsmøter i fylkesstyret der det føles å ta en prat eller informere

- Ringerunder til lokallagene

Åpne møter som eks Agri Stiklestad, der du møter for å være til stede, men ikke har noen rolle - bør gå under fastgodtgjørelse.

Det bør avklares om det skal dekkes reiseutgifter og andre pålagte kostnader i slike sammenhenger.

Det bør vurderes om hvor mange som skal delta ved samlinger/invitasjoner som kommer inn på e-post ganske ofte.

Org.sjef bør sammen med valgnernda gå gjennom fylkesstyrets budsjett og fastgodtgjørelse. Dette for at valgnernda skal få en forståelse for kostnadene.

43/23 23/00679-1 Jordbruksforhandlingene 2024 - Innspill fra Trøndelag Bondelag til Trøndelag Fylkeskommune

Vedtak

Trøndelag Bondelag vedtar foreløpig innspill til Trøndelag Fylkeskommune med de endringer som framkom i styremøtet 02.10.23. Innspill godkjennes endelig på e-post.

Saksutredning

Trøndelag Bondelag viser til henvendelse fra Trøndelag Fylkeskommune 13.09.23 hvor dere ber om innspill i forbindelse med fylkeskommunens innspill til Jordbruksforhandlingene 2024. Trøndelag Bondelag oversender med dette fylkeslagets innspill til fylkeskommunen, vedtatt 02.10.23.

1. Jordbruksforhandlingene 2024

Trøndelag Bondelag vil innledningsvis understreke at Stortingets vedtak om styrking av rammevilkårene for norsk matproduksjon, er helt avgjørende for å sikre vår egen verdikjede for mat i en usikker verden.

Regjering og Storting må raskt gjennomføre den vedtatte inntektsopptrappingen for landbruket. Jordbruksoppgjørene i 2022 og 2023 oppfattes som et begynnende vendepunkt i norsk landbrukspolitikk i så måte. Men jobben har bare så vidt begynt.

Trøndelag Bondelag vil understreke at de kommende jordbruksforhandlingene må foregå med nytt tallgrunnlag, jf både Hurdalsplattformen og Stortingsvedtak de siste par åra. Ansvar for dette ligger nå hos Regjering og Storting.

2. Trøndelag Bondelags foreløpige prioriteringer for jordbruksforhandlingene 2023

Jordbruksavtalen er en rammeavtale mellom landbruket og staten om utviklingen og inntektsdannelse i næringen innenfor vedtatte målsettinger for norsk landbruk og matproduksjon.

Trøndelag Bondelag vil videreføre sitt krav til forhandlingene i 2024 og signalisere at jordbruket i vårens jordbruksforhandlinger må:

- 1. Gis økte inntektsmuligheter kronemessig likt andre sammenlignbare grupper i samfunnet.***
- 2. Tette inntektsgapet mot andre grupper med minst 1/3.***

Dette vil fordre både økt prisuttak i markedet og betydelig økt støtte med budsjettmidler over jordbruksavtalen. Gitt begrensning for økt prisuttak i markedet på en rekke produkter, så vil fortsatt økte bevilgninger over statsbudsjettet være avgjørende for å kunne nå opptrapping og jamstilling.

Trøndelag Bondelag utfordrer Trøndelag Fylkeskommune til å bidra til at årets jordbruksforhandlinger gir rammevilkår som sikrer bruk av ressursene i hele

Norge til produksjon av mat på en bærekraftig og klimasmart måte. En styrket matproduksjon der jordbruksarealene i hele landet blir utnyttet og hvor bondens kompetanse om produksjon og naturgitte forhold er spredt ut over hele landet, er den beste matberedskapen Norge kan ha.

Norsk landbruk og matproduksjons avgjørende rolle for Norges samfunnssikkerhet og totalberedskap er understreket i Totalberedskapskommisjonens rapport, som ble lagt fram sommeren 2023. Kommisjonen foreslår økt innenlandsk matproduksjon, økt selvforsyning og lageroppbygging både av matkorn og forkorn m.m. Dette er et klart skift i beredskapstenkingen i norsk politikk, og skyldes økt uro internasjonalt og erfaringene fra 3 år med pandemi og krigen i Ukraina.

Framtidig norsk jordbruk må utvikles med sosial, økonomisk og økologisk bærekraft. Dette krever sterkere landbrukspolitisk virkemiddelbruk med formål å:

- sikre landbruksproduksjon over hele landet og en bruksstruktur tilpassa ressursgrunnlaget lokalt.
- sikre rammevilkår for små og mellomstore bruk.
- styrke velferdsordningene og investeringsvirkemidlene betydelig.
- nå høye standarder mht dyrevelferd, miljø og klima.

Gjennomføring av inntektsopptrappingen i landbruket må også følges tett med landbrukspolitiske virkemidler for produksjonsregulering og markedsregulering for å hindre at bedre lønnsomhet resulterer i overproduksjon og påfølgende prisfall. Overproduksjon vil bringe næringa inn i en negativ inntektsspiral, stikk i strid med Stortingets og næringas målsetting. **Det må derfor innføres nye reguleringstiltak på produsentnivå for flere produksjoner.**

3. Styrka tollvern en forutsetning for tetting av gap

I Stortingets behandling av revidert Statsbudsjett for 2022, samt i Stortingets behandling av jordbruksavtalen 2023, vedtok Stortingsflertallet at det skal innføres prosenttoll på en rekke landbruksprodukter for å styrke tollbeskyttelsen for norsk matproduksjon.

Overgangen fra kronetoll til prosenttoll er nødvendig for å kunne opprettholde og ytterligere øke innenlandske priser når verdensmarkedet igjen normaliserer seg.

Overgang til prosenttoll må derfor sikres i Stortingets behandling av statsbudsjettet for 2024. Prosenttoll er en forutsetning for å kunne tette inntektsgap i løpet av inneværende Stortingsperiode.

4. Bakgrunn

Pandemi og krig har gjort stadig flere oppmerksomme på at fulle butikkhyller ikke er en selvfølge. Vi erfarer at krigen ikke bare utkjemper med militære midler, men også med hybride midler som energi, mat og gjødsel. Samtidig utfordrer klimaendringer matproduksjonen på verdensbasis. Vi kan ikke utelukkende tenke på økt produksjon, men må i økende grad også være bevisste på hvordan vi produserer.

Krigen i Ukraina, og den påfølgende sikkerhetspolitiske spenningen, har destabilisert internasjonal politikk og internasjonal handel på mange felt. En lang periode med relativ stabilitet, økt handel og økt sosial utveksling mellom øst og vest er brutt. Både Norge og andre europeiske land prioriterer nå betydelige ressurser til forsvar, økt matproduksjon, styrka matberedskap og økt energiproduksjon.

Situasjonen danner et svært krevende bakteppe for landbruket. Uroen i næringa i Norge har sitt utspring i manglende inntektsutvikling over tid, og manglende inntektsdannelse for den delen av

næringa som har investert tungt i nytt driftsapparat for å opprettholde og øke norsk matproduksjon. Samtidig fortsetter trenden med at små og mellomstore bruk har utfordringer med å realisere helt nødvendige investeringer for å kunne være med videre.

Agrianalyse har beregnet bondens prisindekser de siste 12-månedene. Denne prisindeks var i september i år hele..... Bondens Prisindeks (BPI) tar for seg prisene på viktige innsatsfaktorer i jordbruksproduksjonen, som kunstgjødsel, såvarer, kraftfôr, diesel og strøm. Den generelle konsumprisindeksen som ofte brukes som et generelt mål på inflasjon, har til sammenligning hatt en 12-månedersvekst på xx prosent.

Agrianalyse viser med andre ord at kostnadsveksten har vært høyere for jordbruket enn for samfunnet generelt. Jordbruket har også klare begrensninger når det gjelder å velte økte kostnader på innsatsfaktorer videre ut i matmarkedet, på grunn av at både markedsregulering og målpriser følger av jordbruksavtalen og landbrukspolitikken. Fortsatt inntektsutvikling for jordbruket vil dermed kreve store økte budsjettoverføringer også våren 2024.

5. Behov for styrka norsk matproduksjon gjennom forsterka virkemiddelbruk

Trøndelag Bondelag mener jordbruksforhandlingene må sikre en tydelig forbedring av bondens inntekt for å gjenspeile troen blant landbrukets utøvere om at Stortingets vedtak og uttalte mål, samt Hurdalsplattformens mål om økonomisk likestilling med andre yrkesgrupper, faktisk er reell. Dyrtid og økt rentenivå får store konsekvenser for inntektsdannelsen i jordbruket. Situasjonen er svært alvorlig, og mange bønder opplever svært anstrengt likviditet og lønnsomhet og manglende økonomisk handlingsrom for å ivareta og fornye nødvendig driftsapparat. Dette er ikke bærekraftig, verken økonomisk eller sosialt.

Kunnskapsgrunlaget for trøndersk landbruk viser at verdiskapingen i jordbruk og tilknyttede næringer har gått ned med 0,5% fra 2015 til 2021. I tillegg ser vi store ulikheter mellom ulike deler av fylket. Enkeltkommuner opplever en dramatisk nedgang i verdiskapingen fra landbruket. Dette gjelder i hovedsak indre deler av fylket og kommunene langs kysten. Kommunene ned mot øst- og sørsida av Trondheimsfjorden opplever vekst i verdiskapingen. Dette har sammenheng med hvilke produksjoner som foregår i disse områdene. De rene grovforområdene opplever til dels en dramatisk nedgang i verdiskapingen.

En reell inntektsvekst må fordeles på en måte som opprettholder landbruksproduksjon over hele landet, og med en bruksstruktur som sikrer en akseptabel og avkastning på arbeid og kapital på små og mellomstore bruk. En vesentlig andel areal og produksjon fra disse brukene vil kunne gå ut dersom det ikke sikres økonomisk lønnsomhet for investering og drift. Landbruket har svært stor betydning for bosetning og sysselsetting i distrikta, og uten en klar kanaliseringsspolitikk vil distriktslandbruket bli svekket med tap av arbeidsplasser i primærledd og foredling.

Innretningen må stimulere til at produksjonene foregår på en bærekraftig måte med hensyn til miljø, klima og dyrevelferd. Vi må sikre at vi gjennom opptrappingsplanen utvikler det landbruket og den matproduksjonen vi har behov for framover, med høye standarder mht både dyre- og plantehelse, dyrevelferd, redusert miljøpåvirkning og ikke minst en tung klimasatsing.

Trøndelag Bondelag har klare forventninger om et betydelig skift i landbrukspolitikken i retning:

- **styrking av importvernet,**
- **økt inntekt og jamstilling med andre yrkesgrupper,**
- **kraftigere virkemidler for markedsregulering,**
- **styrking av små og mellomstore bruk**
- **sterk satsing på velferdsordningene i landbruket**
- **samt betydelig økt tilgang til investeringsvirkemidler.**

Trøndelag er landets største matregion med blanding av volum- og småskalaproduksjon, og komplette verdikjeder på en rekke jordbruksvarer. Vi har dermed et betydelig ansvar for å bidra til videre utvikling av matproduksjonen i vår region.

5.1 Nærmere prioriteringer ved jordbruksforhandlingene 2024

- a. Økt lønnsomhet i matproduksjon basert på norske ressurser – Fastsetting av nytt inntektsmål på nivå med sammenlignbare grupper og forpliktende opptrappingsplan for inntekten i landbruket.**
- b. Økt selvforsyningsgrad i norsk matproduksjon og styrking av nasjonal matvareberedskap**
- c. Styrka kanaliseringpolitikk, styrking av små og mellomstore bruk, og utjevning mellom distrikt.**
- d. Betydelig styrking av velferdsordningene i landbruket.**
- e. Betydelig styrking av investeringsvirkemidlene både over og utenfor jordbruksavtalen.**

A. Øke lønnsomhet i matproduksjonen basert på norske ressurser.

- En betydelig inntektsutvikling som tetter inntektsgapet mellom landbruket og andre grupper med minst 1/4 i jordbruksforhandlingene 2023.
- Innføre prosenttoll på en rekke norske landbruksvarer og tette smutthull i importvernet for å forhindre større import enn intensjonene i tollavtaler. Det er svært uheldig at ikke Regjeringen har foreslått slike endringer i Tolltariffen i forslag til statsbudsjett. Selv om det er fattet Stortingsvedtak om at prosenttoll skal innføres på nye produkter, så har Regjeringen valgt å ikke innføre dette i sitt budsjettforslag i år, og sier at en må komme tilbake til dette senere. De er svært viktig at overgang til prosenttoll på enkelte landbruksprodukter sikres i budsjettprosessen på Stortinget.
- Økt inntektsmulighet gjennom økt målpris/markedsprisuttak i de produksjoner hvor det er rom innenfor eksisterende tollvern
- En historisk stor økning av budsjettoverføringene til landbruket.
- Styrke velferdsordningene særskilt for å sikre gårdbrukerne og deres familier evne og mulighet til avløsning ved sykdom og fødsel, og ferie og fritid.
- Etablere nye produksjonsregulerende virkemidler for å sikre at økt lønnsomhet i næringa ikke resulterer i overproduksjon og påfølgende prisfall.
- Styrke markedsordningene hvor samvirket har hovedansvar for markedsreguleringen.
- I prisutjevningsordningen for melk (PU) må de konkurransepoltiske virkemidlene i melkesektoren avvikles i ordninga. Melkeprisen i jordbruksavtalen og i prisutjevningsordningen skal ikke finansiere konkurransemessige tiltak.
- Trøndelag Bondelag mener at alle produksjoner trenger inntektsløft. Samtidig viser tallgrunnlaget at lønnsomheten over tid har vært svakest i grovforproduksjonene i hovedsak melk, ammeku og sau. Grovforproduksjonene må derfor prioriteres særskilt etterfulgt av korn, grøntnæring og egg.

B. Øke selvforsyningsgrad i norsk matproduksjon og styrking av nasjonal matvareberedskap.

- Norge må som selvstendig stat styrke sivil beredskap og nasjonal selvforsyning i lys av den pågående internasjonale sikkerhetspolitiske krisen og krigen i Ukraina. Totalberedskapskommisjonen understreker norsk jordbruks rolle i dette. Vi ser nå klart hvordan krigen, vestlige lands økonomiske sanksjoner mot Russland, energikrise og inflasjon påvirker verdensøkonomien og verdens matproduksjon. De negative konsekvensene vil bli omfattende i et historisk perspektiv, og de rammer også Norge. Tørke og flom som følge av klimaendringer slår hardt ut i matproduksjonen. I sommer har vi sette det også i store deler av Norge, med både tørke og flom på Østlandet, samt tørke i nord.
- Regjering og storting må sikre en spredt, robust og løpende matproduksjon basert på egne naturgitte ressurser for å sikre matforsyning til egen befolkning og å unngå å belaste verdensmarkedet for mat med norsk forbruk. Velfungerende verdikjeder fra jord til bord er en forutsetning.
- Forsterke forsyningsikkerheten gjennom særskilte tiltak. Produksjon og beredskapslagring av matkorn er helt avgjørende i en situasjon hvor verdens 6. største eksportør av mathvete er offer for invasjonskrig, med verdens klart største hveteeksportør som invasjonsmakt.
- Kompensere ekstraordinære kostnadsøkninger i primærleddet for å stimulere innenlandsk produksjon av særlig viktige produkter, som for eksempel matkorn, oljevekster og proteinvekster.
- Øke andelen norskprodusert råstoff til kraftfôr gjennom prisøkning på norske proteinvekster.
- Avsette midler til utvikling og prøving av nye produkter som kan erstatte importvarer.
- Styrke forsknings- og utviklingstiltak som bidrar til å øke matproduksjonen i Norge basert på norske ressurser.
- Lagringstilskudd på frukt og grønt for å forlenge sesongen for norske varer.

C. Styrka kanaliseringpolitikk, styrking av små og mellomstore bruk, og utjevning mellom distrikt.

Trøndelag Bondelag vil ha en bærekraftig bruk av landets jordbruksressurser, og vil derfor arbeide for å styrke arbeidsdelinga i norsk jordbruk og legge til rette for optimal utnyttelse av arealressursene våre. Kanaliseringspolitikken for landbruket innebærer målretta bruk av de økonomiske virkemidlene over jordbruksavtalen for å gi levende produksjonsmiljø i alle deler av landet. Arealbruk og bærekraft må sikres ved økt støtte til utmarksbeiting, setring, klimatilpasning og investeringer i jord (drenering og hydroteknikk).

I dette ligger kompensasjonsordninger som utligner de store kostnadsforskjellene i produksjonen mellom sentrale landbruksområder og distrikta. For å opprettholde et fortsatt aktivt distriktslandbruk er det avgjørende at slike kostnadsforskjeller kompenseres gjennom distrikts- og strukturtilskuddene og fraktstøtte. Det må innføres tilskuddstak i alle produksjoner.

- Aktiv struktur- og distriktsinnretning i virkemiddelbruken er en forutsetning for å sikre spredt produksjon og å øke jordbruksarealet, ved å ta tilbake det betydelige arealet som har gått ut av drift de senere årene.
- Videreføre og styrke kanaliseringspolitikken for å utnytte potensialet for kornproduksjon i Norge. Spesiell satsing på matkornproduksjon og proteinvekster.

- Styrking av kornøkonomien gjennom økt kornpris, og satsing på små og mellomstore bruk gjennom differensiert arealtilskudd.
- Tydelig distrikts- og strukturprofil på arealtilskudd i alle produksjoner med mål om å sikre produksjon og utnytting av verdiskapingspotensialet over hele landet.
- Styrke økonomien i grovfôrproduksjonene gjennom økt beitetilskudd og arealtilskudd, og i hovedsak opprettholde differensiering på distrikt og struktur.
- Arealtilskudd til grovfor i sone 4 må imidlertid økes vesentlig mer enn korn i samme sone. Sone 4 er en kombinert grovfor- og kornsone, og grovfortilskuddet har ikke blitt prioritert på lang tid.
- Innføre småskiftetilskudd og driftsvansketilskudd, jf partssammensatt arbeidsgruppe fra 2018.
- Fraktordninger som dekker den reelle kostnadsforskjellen mellom distrikta og sentrale områder.
- Regionalt miljøprogram må generelt styrkes.

D. Velferdsordninger

- Revitalisere velferdsordningene i landbruket for å sikre gårdbrukere ferie og fritid og sikkerhet ved sykdom og fødsel. Dette er avgjørende for å styrke rekrutteringa til næringa, HMS i landbruket og at jordbruksbefolkningen sikres tilgang til tilsvarende goder og sikkerhetsnett som andre grupper i samfunnet.
- Et stort flertall av lokallaga i Trøndelag mener at velferdsordningene skal prioriteres høyere enn andre tilskuddsordninger i år.
- Dagsatsen for avløsning ved sykdom og fødsel må økes slik at den minimum dekker den reelle avløserkostnaden pr dag ved sykdom.
- Faktor for beregning av maks dagsats sykdomsavløsning i de enkelte produksjonene (dyretall og areal) må også heves for å sikre tilstrekkelig tilskudd ved ulike bruksstørrelser.
- Tilskudds til avløsning ved ferie og fritid gir ikke den aktive gårdbrukeren rom for ferie og fritid på linje med befolkningen generelt. Makstilskuddet må derfor økes til 200 000 kroner.
- Tilskuddsgrunnlaget (dyretall og areal) for avløsertilskuddet må også heves for å sikre ferie og fritid ved ulike bruksstørrelser. Ammeku må prioriteres særskilt i denne sammenhengen.
- Tidligpensjonsordningen må prioriteres for å legge til rette for generasjonsskifte. Tilskuddssatsen må dobles både for enbrukerpensjon og tobrukerpensjon. Samtidig foreslår Trøndelag Bondelag at aldersgrensen for å komme inn i ordningen senkes fra 62 år til 55 år.

E. Styrking av investeringsvirkemidler.

- Investeringsvirkemidlene er helt avgjørende for fornying av produksjonsapparatet i primærledet i verdikjeden for mat.
- Øke totalpotten av investeringsvirkemidlene **over jordbruksavtalen for å sikre investeringer i hele bredden av produksjoner i norsk jordbruk.**

- **Finansiere 1 mrd kr utenfor jordbruksavtalen rettet mot innfrielse av løsdriftskravet i melkeproduksjonen og ammekuproduksjonen, jf. Hurdalsplattformen.**
 - Avsette en øremerket pott til investeringer i frukt-, bær, potet og grøntproduksjonen.
 - Investeringsvirkemidlene må brukes langt mer aktivt for å nå landbrukspolitiske målsettinger. Det må investeres på gårdsbruk over hele landet for å utnytte jordbruksarealet og potensialet for matproduksjon.
 - Investeringsstøtten må sikre en bruksstruktur tilpasset ressursgrunnlaget og ivareta nye krav til dyrevelferd og klimatiltak.
 - Sikre at investeringsstøtten blir brukt til å reinvestere/fornye driftsapparatet uten å måtte øke produksjonen.
 - **Tilskuddstak og tilskuddprosent må økes for å møte økte byggekostnader og redusere kapitalbindingen i jordbruket.** Høy gjeldsgrad og kapitalbinding presser lønnsomheten og øker sårbarheten i produksjonen ved kostnads- og renteøkninger. Nedskrivning av investeringskostnadene gjennom investeringsstøtte vil gjøre jordbruket mindre sårbart, og vil kunne innrettes svært målrettet mot å sikre grunnlag for videre drift på små og mellomstore bruk og sysselsetting i distriktene. Tilskuddstaket bør løftes betydelig, for å øke den relative verdien av tilskuddet sett i lys av den omfattende kostnadsveksten det siste året.
 - Maksimalt kostnadsgrunnlag for generasjonsskiftetilskuddet økes.
 - Tretilskuddet videreføres, og styrkes for å dekke opp kostnadsveksten på trevirke.
 - Innovasjon Norge må ta større risiko i distriktene og prioritere kapitaltilgangen i de områdene hvor pantegrunnlaget vil være lavere enn i sentrale områder.
- Styrk tilskudd til drenering og SMIL-ordningen for investering i grøfting og hydrotekniske tiltak, utnytting av beiteressurser og reduksjon av forurensning fra jordarealer.

6. Klimaavtalen mellom landbruket og regjeringen danner grunnlaget for landbrukets egen satsning på reduksjon av klimaavtrykket fra næringen.

Landbruket har, som andre sektorer, et ansvar for å bidra til å løse klimautfordringene. Klimagassutslippene fra næringa skal reduseres, og gjennom økt karbonlagring i skog og jord kan vi bidra til å fjerne karbon fra atmosfæren.

For Trøndelag Bondelag er det viktig at norske klimakutt bidrar til at de globale utslippene reduseres, og ikke fører til en økt avhengighet av knappe ressurser i andre land. Da er det avgjørende at vi utnytter mest mulig av våre egne ressurser på en bærekraftig måte.

Klimatiltak må ikke hindre matproduksjon som utnytter de naturgitte forutsetningene vi har, med store områder som kun egner seg til beite eller grasdyrking. Landbruket i Norge er fornybart og skaper store verdier i hele landet.

Ved å øke vår produksjon av korn, poteter, grønnsaker, frukt og bær, vil vi gjøre oss mindre avhengig av ressurser fra andre land. Landbruket må videre tilpasse produksjonen så den blir mer robust for å møte et endra klima.

Landbruket vil bidra til å øke norsk produksjon av fossilfri energi, og på sikt fase ut fossile energikilder på egen gård. Vi vil blant annet arbeide for å nå målet i klimaplanen om at 25 prosent av husdyrgjødsel skal brukes til produksjon av biogass i 2030. Målet er fortsatt et fossilfritt landbruk innen 2030.

Landbrukets innsats for å redusere klimautslippene forutsetter at jordbruksavtalen gir rammevilkår for landbruksproduksjon over hele landet, ivaretagelse av landets jordressurser og en landbrukspolitikk som opprettholder produksjon på alle bruksstørrelser.

7. Fundamentet for norsk landbruk

Avslutningsvis vil Trøndelag Bondelag understreke viktigheten av å styrke alle de fire grunnpillarene i norsk landbrukspolitikk. Dette samla virkemiddelsystemet er et avgjørende verktøy for ivaretagelse av matproduksjon i hele landet. Norsk matproduksjon er avhengig av politisk vilje til å utvikle disse grunnpillarene framover.

- **Importvern**

Norsk råvareproduksjon med et prisuttak i markedet tilpasset kostnadsnivået i Norge er helt avhengig av et velfungerende importvern. Norges klimatiske og arronderingsmessige forhold gjør det umulig å konkurrere på pris med landbruk i andre deler av verden. Selv om verdensmarkedsprisene nå er så høye på mat at vi akkurat nå er mindre utsatt for importkonkurransen, så vet vi at i enhver tilnærmet normalsituasjon, så vil kostnadsnivået være betydelig høyere i Norge enn i andre land på grunn av våre naturgitte forhold. En aktiv landbrukspolitikk i Norge krever dermed politisk vilje til å utnytte handlingsrommet i eksisterende importvern gjennom bruk av kronetoll eller prosenttoll. Importvernet må styrkes på en rekke produkter for å sikre norsk produksjon.

- **Forhandlingsinstituttet**

Jordbruksavtalen med prisforhandlinger og budsjettoverføringer er styringsverktøyet i landbrukspolitikken. Jordbruksavtalen skal være verktøyet som operasjonaliserer den vedtatte landbrukspolitikk. Det betyr å iverksett nødvendige tiltak som skaper utjevning mellom distrikter, mellom små og store bruk, og sikrer landbruk over hele landet gjennom en aktiv kanaliseringpolitikk. Struktur- og distriktsprofilen må styrkes.

- **Juridiske virkemidler og eiendomspolitikk.**

I dette ligger konsesjonsregelverk, jordlov etc. Lokalt eierskap gir verdiskaping og næringsutvikling i bygdene. Familiejordbruket med personlig eierskap til jord og skog bidrar til robuste lokalsamfunn og mer livskraftige distrikt. Den liberaliseringen som har skjedd i konsesjonsloven i løpet av de siste 8 årene må reverseres.

- **Markedsordningene**

Et velfungerende marked med balanse mellom produksjon og forbruk er avgjørende for å sikre prisuttak og opprettholde et landbruk over hele landet. Det gir bonden avsetning uavhengig av geografisk plassering, og stabile og forutsigbare priser for bonden, industrien og forbrukeren. Landbruket og samvirkeorganisasjonene har over tid mistet viktige virkemidler for markedsregulering. For å lykkes med en opptrapping av inntektene i landbruket, må verktøykassen for markedsregulering samtidig styrkes.

44/23 23/00680-1 Trøndelag Bondelag - Innspill til retningslinjer for IBU-midlene i trøndelag 2024

Vedtak

Trøndelag Bondelag vedtar innspill til retningslinjer for IBU-midlene basert på saksframlegget og de endringer som framkom i styremøtet 02.10.23.

Saksutredning

Innovasjon Norge Trøndelag har informert om at det pr midten av august stod 70 mill. kroner igjen av årets ramme av IBU-midler. De har derfor gått ut for å oppfordre til flere søknader innenfor de prioriterte produksjonene.

Her er de vedtatte prioriteringene innenfor tradisjonelt landbruk for 2023:

- 1. Melkeproduksjon med fokus på små og mellomstore bruk.*
- 2. Varige investeringer innen produksjonene potet, frukt, bær og grønt.*
- 3. Storfekjøtt- og saueproduksjon med fokus på gårder og områder som ikke er egnet for kornproduksjon.*
- 4. Lager og tørkeanlegg til kornproduksjon.*
- 5. Nødvendig oppgradering og fornying i driftsapparatet, samt dyrevelferdsfremmende tiltak i alle husdyrproduksjoner forutsatt at tiltakene ikke medfører økt produksjonsvolum.*

Generelt prioriteres energi- og klimaeffektive løsninger, og økologisk produksjon gitt at det er markedsmessig rom for produksjonsøkning.

Andre landbruksbaserte næringer

Innenfor nye landbruksbaserte næringer prioriteres tiltak som har basis i landbrukseiendommenes og eiernes ressurser. Ved vurdering av søknader skal markedsmuligheter, både nasjonalt og internasjonalt, og økonomisk potensial tillegges vesentlig vekt. Søkers kunnskap og gjennomføringsevne skal også vektlegges. Det er et ønske om å stimulere til nyskapende og gode prosjekter.

Prioriterte områder

- *Lokalmat*
- *Landbruksbasert reiseliv*
- *Inn på tunet*

Ikke prioriterte tiltak

- *Verksted, redskapshus, lagerbygg, utleiebygg*
- *Løpende vedlikehold*
- *Kjøp av livdyr (herunder også bifolk)*
- *Utskifting av melkerobot*
- *Utstyr anskaffet ved leasing*
- *Brukt utstyr som tidligere er finansiert med tilskudd (unntak: brukt melkerobot)*

- Ridesentervirksomhet, trav, stallutleie, hunde- og kattepensjonat og golf
- Prosjekter der støtte fra Innovasjon Norge ikke er avgjørende for gjennomføring av prosjektet
- Prosjekter som har liten betydning for sysselsetting og inntekt for gården

Lån

Det kan gis lån til næringsformål.

- Driftsbygninger og anlegg av varig karakter
- Kjøp av eiendom og tilleggsareal
- Kjøp av melkekvote eller besetning der Innovasjon Norge deltar/har deltatt i finansiering av kapasitetsutvidelse

Søknadsfrist

Ingen søknadsfrist, fortløpende behandling så lenge det er tilgjengelige midler.

Støtteutmåling

Hver sak vurderes individuelt. Utmåling av støtte skjer ut fra en helhetlig vurdering av blant annet bærekraft, lønnsomhet, risikoavlastning og hvor mye støtte som er nødvendig for at prosjektet kan gjennomføres.

I fjor ba Trøndelag Bondelag om følgende prioriteringer:

1. Melkeproduksjon og ammekuproduksjon med fokus på små og mellomstore bruk, og spesielt overgang fra bås til løsdriftsfjøs.
2. Varige investeringer innen produksjonene potet, frukt, bær og grønt.
3. Nødvendig oppgradering og fornying i driftsapparat, samt dyrevelferdsfremmende tiltak i alle husdyrproduksjoner forutsatt at ikke tiltakene medfører økt produksjonsvolum.
4. Lager og tørkeanlegg til kornproduksjon.
5. Bygging av gjødsellager med fast toppdekke og minimum 10 måneder lagringskapasitet
6. Bygging av grovførlager

Det nye i dette var at vi ønska å åpne for dyrevelferdsfremmende tiltak i alle husdyrproduksjoner, gitt at ikke tiltakene medførte økt produksjonsvolum. Ombygging til løsdrift for melk og ammeku ble fortsatt foreslått på topp, med frukt bær og grønt nummer to. Vi foreslo også at gjødsellager og grovforlager skulle være prioriterte tiltak. De to sistnevnte ble vi ikke møtt på.

Den betydelige endringen vi har sett i etterspørselen av midler det siste året, gir et helt nytt bakteppe for prioriteringene og virkningen av midlene. Dels vil det bety at investeringsvirkemidlene vil måtte «smøres tykkere på» i den enkelte utbyggingssak for å ha utløsende effekt, samt at det også gir rom for å utvide lista over prioriterte tiltak.

Fylkeskontoret tror det vil være fornuftig å videreføre de vedtatte prioriteringene, men med en justering av punktet om dyrevelferdsfremmende tiltak, samt at en gjentar de to foreslåtte tiltakene fra i fjor, dvs bygging av gjødsellager og bygging av grovforlager. Begge disse sistnevnte tiltakene vil være viktige i klimasammenheng, og vil også legge til rette for redusert plastbruk, hvis en større andel av grovforet legges i silo.

I punktet om dyrevelferdsfremmende tiltak, ble det i fjor satt en begrensning i at tiltakene ikke måtte medføre økt produksjonsvolum. Dette har vært klart begrensende for antall saker for

eksempel på gris. Erfaringen er da at dette vilkåret bør kobles opp til konsesjonsgrensa. Så selv om en nå ser en begynnende overproduksjon av gris i Norge, så er vår oppfatning at det i trøndersk svinproduksjon er nødvendig med utvikling av en del driftsenheter for å opprettholde fylkets produksjon etter at forbudet mot engangspurker inntre i 2025.

Fjorårets innspill fra Trøndelag bondelag til Fylkeskommunen følger under:

Innspill til Trøndelag Fylkeskommune - prioriteringer av IBU-midler 2023 Trøndelag

Fylkeskommune har invitert landbruksnæringa til å komme med innspill til hvordan næringa ønsker man skal prioritere bruken av IBU-midlene. På bakgrunn av dette har Trøndelag Bondelag sendt saken ut på høring til lokallaga og deretter er saken behandlet på styremøte i Trøndelag Bondelag 7.november.

Det er viktig å presisere at behovet for investeringsvirkemidler er enormt om man skal klare overgangen fra bås til løsdrift innen løsdriftskravet setter inn i 2034. Melk er bærebjelken i det trønderske landbruket og små og mellomstore bruk er viktig for mange distriktssamfunn.

Det er nettopp disse brukene som vil falle fra om man ikke sikrer nok investeringsvirkemidler. Samtidig er investeringsvirkemidlene helt avgjørende for fornying av produksjonsapparatet i primærledet i verdikjeden for mat.

Trøndelag Bondelag kommer med følgende innspill til prioriteringer av IBU-midler:

Prioriteringene for IBU-midlene for 2023 i Trøndelag:

- 1. Melkeproduksjon og ammekuproduksjon med fokus på små og mellomstore bruk, og spesielt overgang fra bås til løsdriftsfjøs.*
- 2. Varige investeringer innen produksjonene potet, frukt, bær og grønt.*
- 3. Nødvendig oppgradering og fornying i driftsapparat, samt dyrevelferdsfremmende tiltak i alle husdyrproduksjoner forutsatt at ikke tiltakene medfører økt produksjonsvolum.*
- 4. Lager og tørkeanlegg til kornproduksjon.*
- 5. Bygging av gjødsellager med fast toppdekke og minimum 10 måneder lagringskapasitet*
- 6. Bygging av grovfôrlager*

Orienteringssaker

Saknr	Arkivsak	Tittel
6/23	23/00659-6	Internt høringssvar Trøndelag - Bondelagets nye jordvernstrategi
7/23	22/00346-19	Orientering om stå i forprosjekt Bybonden i Trondheim og Trøndelag
8/23	23/00512-4	Budsjett og regnskapsrapport

Petter H. Kimo
Fylkesleder

Hanne Staverløkk
nestleder

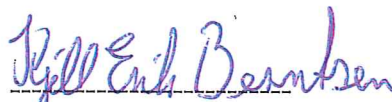
Gunnar Alstad

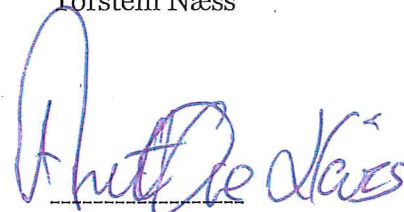
Torstein Næss

Camilla S. Johansen

Kjell Erik Berntsen

Arnt Ove Løvås

Andrea Murvold (i. vara)

Laila Iren Veie (STBK)

Malin Solberg (STBU)